

Dr. Jože Princič, avtor knjige Križ in kapital

Slovenski levi politiki ves čas podpirajo katoliško Cerkev!

Dr. Jože Princič, gospodarski zgodovinar na Inštitutu za novejšo zgodovino, je z raziskavo o vlogi in položaju RKC v našem gospodarskem življenju ter njenem vplivu na gospodarskem, finančnem in kapitalnem področju v zadnjih 150 letih opravil pionirsko delo. Izsledke je objavil v odmevni knjigi *Križ in kapital*, nedavno izdani pri založbi Modrijan.

Ugotavlja, da je bila katoliška Cerkev pri nas ekonomsko in politično najmočnejša v obdobju med svetovnima vojnama, kmalu po osamosvojitvi pa ji je - tudi s pomočjo levih vlad, ki niso želele izgubiti vernih volilk in volilcev - uspelo obnoviti velik del gospodarske moči in vpliva. V intervjuju je osvetlil tudi gospodarski položaj RKC na Primorskem. Kot poudarja, ta še zdaleč ni zanemarljiv.

► Kako da ste se sploh lotili proučevanja gospodarskega delovanja Cerkve na Slovenskem?

“Za to sem se odločil tudi zato, ker se, ne samo RKC na Slovenskem, temveč 'vesoljna' RKC vse do Vatikana, še vedno izogiba govorjenju o svojem premoženju in o svoji pridobitniški dejavnosti, ne daje podatkov o mreži svojih družb, ki se posvečajo raznovrstnim, med seboj zelo oddaljenim gospodarskim dejavnostim. Razen tega tudi skrbno pazi, da se ne bi razkrilo, koliko denarja se nateče v cerkvene sklade iz mašnih darov, zapuščin in volil, saj tako najlažje ohranja zaupanje vernikov in varuje svoj ugled. Predstavniki cerkve tudi zavzeto poudarjajo, da je delovanje RKC na širšem družbenem, torej tudi gospodarskem področju, njena večna zgodovinska pravica, ki ji je ni mogoče odtujiti.”

► Glede na to, da gre za pionirsko raziskavo na tem področju - kje ste sploh našli gradivo? So vam bili v Cerkvi z dostopom do dokumentov pripravljene pomagati?

“Analiza delovanja RKC na ekonomskem področju je zahteven in skrajno problematičen raziskovalni projekt celo za uveljavljenega gospodarskega zgodovinarja. Prvič zato, ker so se popisovalci preteklosti tako iz

cerkvenih in tudi drugih vrst uspešno izogibali analizi delovanje RKC na gospodarskem področju. Druga težko premostljiva ovira je arhivsko gradivo. Dejstvo je, da dokumentov, ki se nanašajo na obravnavano problematiko v Nadškofijskem arhivu v Ljubljani, ni mogoče dobiti. Tudi ni gradiva SLS. Problem je tudi gradivo državnih organov po letu 1991. Ker ni gradiva v cerkvenih ustanovah, sem se osredotočil na gradivo, ki ga o gospodarski dejavnosti RKC hranijo državne arhivske ustanove. Tretji, sicer bolj nehvaležen kot zaviralen dejavnik, pa je dejstvo, da gre za izredno občutljiv predmet raziskave, ki ga v duhovno razklani in vedno bolj omejeni slovenski družbi ni mogoče izmeriti in ovrednotiti, ne da bi bili deležni takih in drugačnih diskvalifikacij.”

► Kakšen je bil odziv predstavnikov Cerkve na vaše delo? So vam bili med raziskovanjem pripravljene pomagati?

“Izkušnje več kot 30 let dolgega raziskovalnega dela ter poskusi, da bi prek intervjujev z nekaterimi pomembnimi politiki iz prejšnjega režima dobil odgovore na nekatera vprašanja so bili neuspešni. Tudi z nekaterimi bančniki sem sodeloval, a povedali so mi le tisto, kar so sami hoteli. V zvezi z RKC so mi recimo govorili le o ideoloških vprašanjih, ki pa me niso zanimala. Vodilni cerkveni dostojanstveniki so še v času, ko sem pisal knjigo, v letih 2010-2012, zavračali vsako odgovornost za gospodarske mahinacije. Zato bi bilo iluzorno pričakovati, da bi od njih - recimo od Rodeta glede njegovega lobiranja za italijanskega gradbinca pri graditvi Trojan ali obnove dvorca Goričane - dobil odgovore. Saj jih še do danes ni. Trenutno cerkveno vodstvo odgovarja, da sta bila oba odstavljena škofa le žrtveni jagnjeti. Zato niti nisem preveč

razmišljal, ali bom podatke našel po tej poti. Bolj sem računal na informacije od posameznih politikov, kot sta Miran Potrč in nekdanji vodja urada za verske skupnosti Aleš Gulič. In jih tudi dobil.”

► Kdaj je bila Cerkev na Slovenskem ekonomsko, finančno najmočnejša?

“Gledano z gospodarskega in premoženjskega vidika je bila najvplivnejša in tudi najmočnejša v času med obema svetovnima vojnama. V tem času je politični katolicizem dosegel svoj vrh in zadržal vodilno politično mesto v

slovenskem narodnem življenju. Njegova politična organizacija SLS je dobivala na volitvah absolutno večino in veljala pred beograjskimi vladajočimi krogi za pravo predstavnico slovenskega naroda. Tako je lahko uveljavila svojo premoč v slovenski družbeni strukturi na vseh njenih področjih, z izjemo kulturnega in deloma gospodarskega. In seveda je uspešno branila in zagotavljala gnotne in politične pravice ter privilegije RKC. SLS je zgradila obsežen in poslovno učinkovit gospodarsko-finančni kartel, ki je obvladoval znaten del blagovnega in denarnega prometa ter proizvodnih zmogljivosti v tedanji Dravski banovini. Njegovo ogrodje so sestavljali Zadrúzna zveza, Gospodarska zveza, Zadrúzna gospodarska banka in Vzajemna zavarovalnica. Poleg Zadrúzne gospodarske banke je delovala še vrsta drugih - Hranilnica Dravske banovine, Ljudska posojilnica v Ljubljani, Celjska posojilnica, Prometna d.d. Četrta, to je Vzajemna zavarovalnica, ki je iz zbranih sredstev dajala visoka obrestna hipotekarna posojila, pri denarnih zavodih je imela več deset milijonov naložb. Velik del premijskih rezerv je nalagala v nepremičnine. Sestavni del katoliških prizadevanj na gospodarskem področju je bil tudi boj za prevlado v stanovskih organizacijah in interesnih zastopništvih v kmetijstvu, obrtništvu, trgovini in industriji ter na področju socialnega

zavarovanja. V letih 1918-1941 so v slovenskem delu kraljevine SHS oziroma Jugoslavije jedro cerkvenega premoženja sestavljala zemljiška veleposestva in gozdovi. Obe škofiji sta imeli skupaj s posameznimi samostani v lasti 15 zemljiških veleposesti in znatno gozdno posest. Te cerkvene fevdalne posesti se agrarna reforma, ki je trajala od leta 1919 do 1931, skorajda ni dotaknila.”

► Kdaj se je katoliški Cerkev na Slovenskem godilo najslabše?

“Najslabše se je RKC na Slovenskem tudi v gmotnem smislu godilo v času 2. svetovne vojne. Ta je usodno posegla v premoženje RKC na Slovenskem in v njeno gospodarsko delovanje, zlasti na ozemlju, ki so ga zasedli Nemci. Nacistični okupator se je med vsemi ustanovami in stanovi najbolj znesel prav nad RKC. Že v prvem letu okupacije sta skoraj cela Levantinska in večji del ljubljanske škofije (ozemlje Štajerske in Gorenjske) postali prizorišče najbolj brutalnega nemškega obračuna s slovensko katoliško duhovščino in njenim premoženjem. Maja 1941 je Himmler izdal ukaz, da je treba cerkveno premoženje zapleniti. Precejšen del objektov RKC, tudi škofijskih, je bil zaplenjen v korist pooblaščenca državnega komisarja za utrjevanje nemštva. Še pred izgonom slovenske duhovščine so nacisti ukinili vse cerkvene in verske ustanove, organizacije in sklade. Italijanski okupator ni posegal v cerkveno življenje in je dopustil RKC precej svobode pri notranjem delovanju. Vendar je partizanska oblast korenito posegla v cerkveno premoženje cerkve in onemogočila njegovo gospodarsko delovanje. V času okupacije so bili objekti RKC precej prizadeti. Po podatkih poročevalcev iz sredine petdesetih let je bilo v času druge svetovne vojne v Sloveniji porušeni oziroma uničeni 152 cerkvenih objektov, največ v okrajih Novo mesto in Gorica. Poškodovanih jih je bilo skupaj 83, od tega skoraj ena tretjina v okraju Novo mesto.”

► **Kot pišete, je Cerkev še pred začetkom 1. svetovne vojne močno okrepila svoj vpliv prav z delovanjem zadrug. Kako so te delovale; kaj so od tega imeli**

verniki., kaj cerkev?

“Zadružno gibanje se je v slovenskem prostoru začelo organizirati po zakonu o zadrugah leta 1873. Temeljilo je na ideji socialnih reformatorjev o samopomoči in solidarnosti kmečkega prebivalstva, ki bi zaustavila razslojevanje in propadanje kmeta po prihodu industrijske revolucije. Politični katolicizem, ki je stopil na slovensko politično prizorišče v 80. letih 19. stoletja z Mahničem, je to v bistvu socialno idejo povezal s političnimi cilji. Pri ideološkem boju proti liberalizmu in socialni demokraciji so računali predvsem na podeželje in kmeta. Volilna reforma ter uvedba splošne in direktne volilne pravice leta 1907 sta mu na široko odprla vrata za pridobitev večinskega dela prebivalstva in s tem zagotovitev politične prevlade. Klerikalno zadružništvo se je začelo leta 1894 z ustanavljanjem prvih kmečkih posojilnic in hranilnic (Raiffeisnovk). Naslednje leto je ustanovila Zvezo kranjskih posojilnic in Gospodarsko zvezo, ki je pod vodstvom Janeza Evangelista Kreka postala center zadružnega gibanja v Sloveniji. V njenem upravnem odboru so bili predstavniki visoke in podeželske duhovščine ter dr. Ivan Šušteršič. Poleg kreditnih zadrug (hranilnic in posojilnic) so začeli ustanavljati še druge zadruge: mlekarke, živinorejske, nabavne in prodajne, vinarske, stavbene, strojne, pašniške itn. Od sredine 90-ih let do 1. svetovne vojne se je njihovo število povečalo z 72 na 512, število članov pa z nekaj več kot 36.000 na 165.000. V tem času še manj, bolj v času med obema svetovnima vojnoma, je bila pomembna naloga Zadružne zveze subvencioniranje dejavnosti katoliških prosvetnih in kulturnih organizacij ter pomembnejših cerkvenih prireditev in akcij. Sredstva iz svoje tekoče ali letne bilance je nakazovala neposredno posameznim cerkvenim ustanovam. Tako je vsako leto nakazala znaten znesek Orlovski podzvezi v Ljubljani. Za pokrivanje teh potreb se je posluževala fiktivnih računov, ki so se glasili na izmišljene osebe ali gesla. Svojo donatorsko vlogo je zveza

opravljala tudi prek svojih denarnih zavodov. Pri širjenju katoliškega vpliva so posebno vlogo igrale stavbene zadruge. Njihova glavna naloga ni bilo reševanje stanovanjskega vprašanja, kot je to veljalo za druge stavbene zadruge, temveč pridobivanje kreditnih sredstev za graditev objektov Prosvetne zveze, katoliških domov in drugih strankinih zavodov. V letih 1945 do 1950 so bile zadruge in denarni zavodi, ki so v preteklosti veljali za stičišče in središče 'cerkvenega' kapitala, podržavljeni do leta 1950. Nova oblast je uporabila več oblik podržavljenja: od tihe likvidacije ali samoukinitve do likvidacije in zaplembe.”

► Kako močna je bila RKC v ekonomskem pogledu na Primorskem?

“Podatki o delovanju RKC na gospodarskem področju na Primorskem so pičli, ker je bilo to ozemlje tako v cerkvenem kot državnem smislu dolgo ločeno od matične domovine. Strnjeno rečeno, govorijo o tem, da je Krek razvoju zadružništva na tem ozemlju pripisoval velik pomen, saj mu je namenil vlogo branika proti poitalijančenju slovenskega prebivalstva. Do 1. svetovne vojne je bilo na Goriškem in v Istri ustanovljenih okoli 50 hranilnic, kmetijskih in obrtnih zadrug in vrsta katoliških delavskih društev, ki so bili v nekaj letih po priključitvi k Italiji razpuščeni. Po drugi svetovni vojni so agrarna reforma in razlastitveni odloki najbolj prizadeli cerkvena zemljiška posestva, stavbe in gradbene parcele v okraju Koper. Cerkvene občine na ostalem delu Primorske so bile revne, več zemljiške posesti so imele le župnije Vipava, Vipavski križ in Solkan. V času druge jugoslovanske države so duhovniki v obmejnih predelih po podpisu Videmskega sporazuma dovoljeno število potovanj v Italijo izkoristili za to, da so njihove župnije na račun mašnih intencij prišle do tako iskanih deviznih sredstev. Del teh sredstev so namenili tudi gradnji novih cerkva. RKC je na Primorskem od leta 1945 do 1991 z lastnimi sredstvi zgradila 16 novih cerkva. Država je prispevala le sredstva za obnovo cerkva, ki so imela status kulturnih spomenikov. Pri tem so imele cerkve na

Primorskem privilegiran položaj. V obravnavanih letih je bilo nekaj dogodkov, ki so bili v javnosti deležni posebne pozornosti. Pri tem je zagotovo izstopal koprski škof Janez Jenko, ki je bil najbolj dejaven pri iskanju denarne pomoči za graditev in obnovo cerkva pri francoskih, nemških, avstrijskih in švicarskih donatorjih. Še več pozornosti je bila deležna revija Ognjišče, prek katere je RKC poskušala povečati svojo prisotnost na socialnem področju. Po zgledu hrvaške Karitas je leta 1967 ustanovila poseben sklad, imenovala ga je Predal dobrote, za zbiranje denarne pomoči ljudem v stiski. Naslednje leto je moralo uredništvo ta sklad na zahtevo sodišča ukiniti. Namesto njega je v reviji uvedla novo rubriko z naslovom Pripravljene so pomagati, prek katere je revija le sporočala bralcem naslove ljudi, kamor naj pošiljajo denarno pomoč. Naklada revije Ognjišče je hitro rasla in je do leta 1985 dosegla že 105.000 izvodov. Tako je veliko pripomogla k temu, da je bila razširjenost naročnikov in bralcev verskega tiska na Primorskem precejšnja. Tudi v poosamosvojitvenem obdobju je bila koprski škofija na področju medijskega lastništva najdejavnejša. Med drugim je bila soustanoviteljica podjetja Info Grafika (izdajalo je časopis Slovenec), TV3 in Radio Ognjišča. Slednji je leta 2004 dobil položaj posebnega pomena in bil po vseh meritvah uspešnosti od vsega začetka med najbolj poslušanimi komercialnimi radii. Precej manj medijske pozornosti je bila na območju koprski škofije deležna denacionalizacija. V letih 1991-1993 so cerkvene ustanove s tega območja vložile zahteve za vrnitev okoli 1200 ha kmetijskih in gozdnih zemljišč, 250 stavb in številna zazidljiva zemljišča, ki jih je bilo samo v Kopru 453. Če odmislimo dolžino postopka, pri vračanju ni prišlo do večjih zapletov in sporov. Še najodmevnejše je bilo vračanje gostišča ob cerkvi na Sveti gori nad Solkanom.

► V knjigi razvijate tezo, da je socialistična oblast Cerkev poskušala omejiti zaradi ekonomskih, ne toliko zaradi ideoloških razlogov.

“Ideološki razlogi so seveda pomembnejši: oblast je v RKC videla razredno sovražnico in nevarno ideološko tekmo, kot center in edini up kontrarevolucije. Oblast se je zavedala, da mora do konca zlomiti ekonomsko moč RKC, če hoče v tem spopadu zmagati. Izpostavljeni cilji državne strategije do RKC so bili podpravljenje največjega dela cerkvenega premoženja, pretrganje razvejanih cerkvenih finančno kapitalskih povezav z domačimi in tujimi gospodarskimi subjekti ter visoka davčna obremenitev premoženja, ki je ostalo v lasti RKC, in njenih dovoljenih dejavnosti. Za socialistično oblast je bila sprejemljiva le gospodarsko šibka in premoženjsko revna cerkev, ki bo materialno tako odvisna od pomoči države, da jo bo slednja lahko 'držala v strahu, da bo izgubila še tisto, kar ji je ostalo, če se ne bo držala pravil'. Kljub opaznim spremembam v posameznih obdobjih pa je temeljno načelo državne in partijske politike do RKC ostalo nespremenjeno vse do konca osemdesetih let preteklega stoletja. Temeljno načelo, do katerega je bila vladajoča politika še posebej občutljiva, saj se je zavedala, da bo Cerkev v tej smeri 'neprestano tipala in poskušala premakniti stvari naprej', je bila ločitev cerkve od države. Njeno bistvo je najbolj jedrnat izrazil France Popit z besedami, da je treba 'cerkev vseskozi obdržati v okviru cerkve'. Bilo je zelo rigorozno zastavljeno. To je pomenilo, da je država odpravila možnosti kakršnegakoli vplivanja Cerkve na državno življenje tako v notranji kot v zunanji politiki in ji ni ne priznala ne poverila nikakršnih poslov, udeležbe ali pomoči pri izvajanju oblasti. S tem ji je onemogočila institucionalno vplivanje na gospodarsko življenje. Vladajoča politika je v obravnavanem obdobju vsak, tudi najmanjši poskus ustanavljanja ali organiziranja posebnih cerkvenih ustanov za opravljanje gospodarske dejavnosti, ki bi bila izven obstoječega (samoupravnega) gospodarskega mehanizma, razumela in tudi ocenila kot nevaren poskus 'razdvajanja družbenih sil in

ustvarjanja nasprotij v obstoječi samoupravni družbi'. Vsi taki poskusi so bili deležni takojšnje obsodbe in bili največkrat tudi sankcionirani. Ločitvena politika je RKC zelo prizadela, omejila je njeno gospodarsko moč in zožila področja njenega vpliva in njene dejavnosti na tem področju. Država je omejila obseg njenega premoženja, obdavčila premoženje kar ji ga je ostalo, odvzela ji je matično službo, verski tisk je postal zasebna zadeva, duhovniki so morali imeti pristanek za bivanje in pastoralno dejavnost, njihovi dohodki so bili obdavčeni, vse cerkvene organizacije so morale biti registrirane.”

► Kako se je vloga Cerkve spremenila po osamosvojitvi?

“Ustavne spremembe iz septembra 1989 so jo iz položaja povsem obrobne, izvensistemske ustanove premaknile v samo družbeno ureditev in jo vrnilo na javno prizorišče. Prelomnica v njenem delovanju je nastopila na začetku devetdesetih let.

Omogočile je niso le politične spremembe in z njimi povezana liberalizacija, temveč tudi vrnitev kapitalističnega sistema. Po političnih spremembah na začetku devetdesetih let preteklega stoletja je RKC poleg tega, da je postala upravičena do vrnitve premoženja, dobila še vrsto drugih pravic, ki jih v socializmu ni imela. Pri sprejemanju nove zakonodaje se je oblast zgledovala po Zahodni Evropi. RKC je priznala za največjo razlaščenko, dobila je pravico, da ustanavlja šole in vrtce in sama določa interna pravila, lahko je ustanavlja banke in podjetja, kupovala in prodajala delnice, dajala v najem gozdove, polja, pašnike, stavbe, dovoljena ji je bila karitativna dejavnost. Skratka, RKC je lahko tržila svoje nepremičnine in storitve kot katerakoli pravna in fizična oseba. Odločilno je bilo tudi vodstvo RKC, ki si je po osamosvojitvi leta 1991 zastavilo več zgodovinskih ciljev, med katerimi je bila v ospredju povrnitev prvotne ekonomske moči in z njo tesno povezan

udobni materialni položaj duhovnikov. Takšna strategija ni predpostavljala le vrnitve nacionaliziranih nepremičnin, vrnitve odvzetih privilegijev in večje socialne varnosti duhovnikov, temveč tudi ostro borbo za proračunski in bančni denar, davčne, carinske in druge olajšave ter uveljavitev podjetniško-pridobitniške miselnosti pri upravljanju premoženja. Slovenske vlade po letu 1991 so bolj ali manj odkrito popuščale zahtevam Vatikana in RKC na Slovenskem. Nobena od njih se ni jasno in odločno opredelila do bistvenih vprašanj v razmerju med državo in katoliško cerkvijo. Njuna predsednika Drnovšek in Pahor, ki so ju politični analitiki sicer uvrščali na levo stran političnega prostora, sta v bistvu hotela nerešena vprašanja in odnose z RKC čim prej urediti in si tako v tujini zagotoviti sloves demokrate in svetovljana, pa tudi povečati svojo volilno bazo. V času vlad Janeza Janše pa si je RKC v zameno za javno podporo njegovi politiki zagotovila od države številne nove koristi, darove in privilegije: zakon o denacionalizaciji, zakon o davkih, zakon o verski svobodi, večje proračunske donacije, otok Bled ...

► Kako je na ponovni vzpon cerkve vplivala denacionalizacija, med katero je bilo Cerkvi vrnjeno praktično celotno premoženje?

“Od vseh lastninskih reform je bila denacionalizacija najslabše pripravljena. Drugače tudi ni moglo biti, saj je bila zamišljena in tudi izpeljana ne kot lastninski, temveč kot ideološko-politični projekt s ciljem spremeniti lastninsko strukturo in politično moč v Sloveniji. Zato je z zakonom o denacionalizaciji Slovenija ubrala pot ene radikalnejših oblik denacionalizacije, ki z narodnogospodarskega stališča zagotovo ni bila smotrna, saj bodo njene stroške plačevale še naslednje generacije. Prvič gre za odtujitev od države obdelovalnih

in gozdnih površin - slednje so predstavljale eno tretjino vseh družbenih gozdov. Samo ljubljanska nadškofija je zahtevala vrnitev več kot 37.000 hektarjev zemljišč in več kot 330 različnih poslopij. Drugič gre za plačilo denacionalizacijskih zahtevkov. Do avgusta leta 2009 je vrednost denacionalizacijskih zahtevkov RKC dosegla 233,2 milijona evrov. Do takrat je dobila vrnjeno premoženje v vrednosti okoli 150 milijonov evrov in denarnih odškodnin za stavbe in kmetijska zemljišča. Do julija 2012 so cerkveni redovi in škofije na sodišča vložili tožbo za odškodnino v skupni višini več kot 20 milijonov evrov. Tretjič je RKC kljub poprejšnjim drugačnim zatrjevanjem tudi po dokončanju denacionalizacije, ko je postala lastnik ogromnega premoženja, ostala velik porabnik proračunskega denarja. Vrnjenega premoženja ni namenila odpiranju novih delovnih mest, graditvi bolnic in pokrivanju vseh stroškov za vzdrževanje cerkva, razglašeni za kulturne spomenike.”

► Kdo je omogočil, da je Cerkev prek svojih “zvonov” postala pomembna solastnica nekaterih najpomembnejših strateških podjetij?

“Najprej prebivalci oziroma verniki sami, ki so zaupali svoje certifikate Krekovi pooblaščenim družbi, ki je bila po vrednosti zbranih certifikatov šesta največja družba v državi. Zasebniki so kupili znaten, 21-odstotni del delnic Krekove banke in tudi Zvona dva (njegovi večinski lastniki so bili **mali delničarji**, ki jih je bilo skupaj okoli 35.000). Precejšen del delnic so kupili zdomci, banke in podjetja, katerih uprave so bile le podaljšana roka politične elite, ki je bila takrat na oblasti. Politika je zagotavljala sredstva tudi za druge cerkvene ustanove. Družba Betnava je na primer dobila skoraj dva milijona evropskih sredstev od ministrstva za gospodarstvo, ki ga je vodil izpostavljeni član SDS Andrej Vizjak. Pomembno vlogo pri kapitalskih transakcijah so imeli tudi posamezni bančniki in

posrednik, med katerimi so zagotovo izstopali bratje Jamnik. Alojz Slavko Jamnik in Janez Jamnik sta bila brata ljubljanskega pomožnega škofa Antona Jamnika. Janez Jamnik je bil ob Ivanu Zidarju in Aleksandru Mezetu eden od treh članov upravnega odbora in solastnikov SCT d.d. Ljubljana, pri čemer naj bi bil zadolžen za Zidarjev stik z desnico in Vatikanom. Alojz Jamnik je po kratki karieri poslanca SKD in vodenja financ pri GP Grosuplje leta 1997 dobil službo v NLB, kjer je bil direktor področja upravljanja tveganj in problematičnih naložb, član nadzornega sveta LHB Frankfurt in med letoma 2004 in 2009 član uprave za poslovanje z velikimi podjetji. V tej funkciji ga je mogoče najti v vrsti nasledih naložb NLB, med katerimi je bila tudi T2.”

► Kdo je po vaši oceni kriv za finančni zlom mariborske nadškofije? Zakaj ji ljubljanska nadškofija in Vatikan nista priskočila na pomoč?

“Obdobje t.i. gospodarske tranzicije je bilo polno pravnih praznin, finančne nediscipline in slabega nadzora ter nenačelnih političnih kompromisov, kar so bili idealni pogoji za problematično podjetništvo. In RKC ali, bolje rečeno, mariborska nadškofija se tej skušnjava ni mogla upreti. Drugič je bilo slabo gmotno stanje nadškofije. Tretjič pohlep. In četrtič odločen in brezkompromisen poslovni operativec v podobi Mirka Kraševca, ekonomista mariborske Nadškofije in enega izmed izpostavljenih predstavnikov Slovenske škofovske konference v pogajanjih z vlado RS o bodočem pravnem statusu RKC v Sloveniji. Zakaj Vatikan oziroma ljubljanska nadškofija nista priskočila na pomoč mariborski nadškofiji, je težko ugotoviti. Za razna namigovanja, ki krožijo v javnosti, ni oprijemljivih dokazov. Brez zadrege pa lahko rečemo, da so vsi udeleženi upali, da se bo kriza prej polegla in da se bo mariborska nadškofija nekako izvlekla iz finančnih težav.”

► Če verniki od tega v glavnem

nimajo nič, zakaj ima pravzaprav Cerkev tako velike ekonomske interese?

“Ne gre toliko za pohlep in za to, da tako v Vatikanu kakor v podrejenih škofijah in še nižjih cerkvenih upravnih enotah ostaja denar temeljni motiv, ki je v ozadju številnih cerkvenih odločitev. Drugače tudi ne more biti, saj živimo v času kapitalističnega produkcijskega načina, ko je vse podrejeno ustvarjanju čim večjega dobička. Zato gospodarsko-finančne družbe pod okriljem RKC so in bodo tudi v bodoče, klub drugačnim zagotovilom, zasledovale izključno komercialne cilje. Tega se slovenski teologi že dolgo zavedajo. Kot je zapisal v eni od svojih razprav Janez Juhant, je moderni liberalizem s svojim nastopom v 19. stoletju RKC porinil v nerešljivo dilemo. V problem razmejčitve med svetnim in duhovnim. To je z drugimi besedami pomenilo, da jo je po eni strani silil v neprestano krepitev svojega sistema, da je lahko 'pariral' in tekmoval z nosilci novih družbenih odnosov. Po drugi strani pa jo je 'svet moderne' pri svoji temeljni nalogi - oznanjenju vere v skrivnostnega boga, ki ni s tega sveta - silil, da je krepila svojo obrambno držo do njegovih pojavnih oblik.”

► Bo nepremičninski davek v čemerkoli prizadel cerkvene objekte in premoženje?

“Zgodba, ki je na kolikor mogoče objektivno način opisana v knjigi, se konča januarja 2013. Po oddaji rokopisa založbi Modrijan izbrane tematike nisem več podrobno spremljal. Kot sem lahko razbral iz medijev, je vlada najavila obdavčenje določenih cerkvenih nepremičnin in dopustila tudi možnost še nekaterih drugih ukrepov, ki naj bi finančno prizadeli RKC. Potem pa je od tega odstopila. O razlogih za takšen umik lahko sicer ugibamo in jih iščemo od negotove podpore posameznih koalicijskih strank, arogantnega diktata Bruslja in vedno prisotne možnosti predčasnih volitev do nikoli do konca izdelanega seznama nepremičnim. Strnjeno pa lahko zapišemo, da si vlada po nepotrebnem noče odpreti nove fronte in s tem še poslabšati že tako slabega položaja pri javnem mnenju.”

► Papež Frančišek je sprejel že precej radikalnih ukrepov, ki so marsikoga presenetili. Koliko je po vaši oceni možnosti, da bi posegel tudi na področje ekonomskega in gospodarskega vpliva RKC?

“Novi papež je šele na začetku svojega pontifikata. Nekaj vrlin je že pokazal: ustanovil je nekaj komisij, zamenjal nekaj medijsko

najbolj napadanih kardinalov, obsodil prevlado kapitala in povečevanje revščine v svetu. Pokazal je tudi, da zna sam sprejeti pomembne odločitve. Ob tem pa se je vsem glavnim problemom izognil, pušča jih ob strani. Lahko bi rekli, da se še kako zaveda dejstva, da jih sam, brez kroga naklonjenih sodelavcev in podpore med cerkvenimi dostojanstveniki, ne more načeti, kaj šele rešiti. Pri tem ni odveč primerjava s karizmatičnim Janezom Pavlom II., ki je v svojih okrožnicah ostro obsojal pobesneli turbokapitalizem. Kljub temu, da je imel bistveno boljše pogoje za uresničitev svojih reformatorskih ambicij, pa mu njegovega življenjskega projekta, to je reevangelizacije krščanstva, ni uspelo uresničiti, temveč je po letu 1990 globoka kriza krščanske identitete z zahoda močno pljusknila na prostore nekdanjega vzhodnega bloka. Tako se v duhovnem pogledu kriza RKC, duhovščine in njenih moralnih vrednot ni zmanjšala, temveč se je še poglobila. Svojemu nasledniku Benediktu XVI. je, kot so zapisali cerkveni kronisti, leta 2005 zapustil, 'močno obzidan vinograd, a s trtami, ki hirajo in se sušijo'.”

ALMA M. SEDLAR

“Slovenske vlade po letu 1991 so bolj ali manj odkrito popuščale zahtevam Vatikana in RKC na Slovenskem. Nobena od njih se ni jasno in odločno opredelila do bistvenih vprašanj v razmerju med državo in katoliško cerkvijo. Njuna predsednika Drnovšek in Pahor, ki so ju politični analitiki sicer uvrščali na levo stran političnega prostora, sta v bistvu hotela nerešena vprašanja in odnose z RKC čim prej urediti in si tako v tujini zagotoviti sloves demokrata in svetovljana, pa tudi povečati svojo volilno bazo. V času vlad Janeza Janše pa si je RKC v zameno za javno podporo njegovi politiki zagotovila od države številne nove koristi, darove in privilegije.”

Page: 18

Reach: 53000

Country: SLOVENIA

Size: 2953 cm2

6 / 8

Cerkev si je z neizmernim pohlepom zapravila ugled. Ga je še mogoče obnoviti?

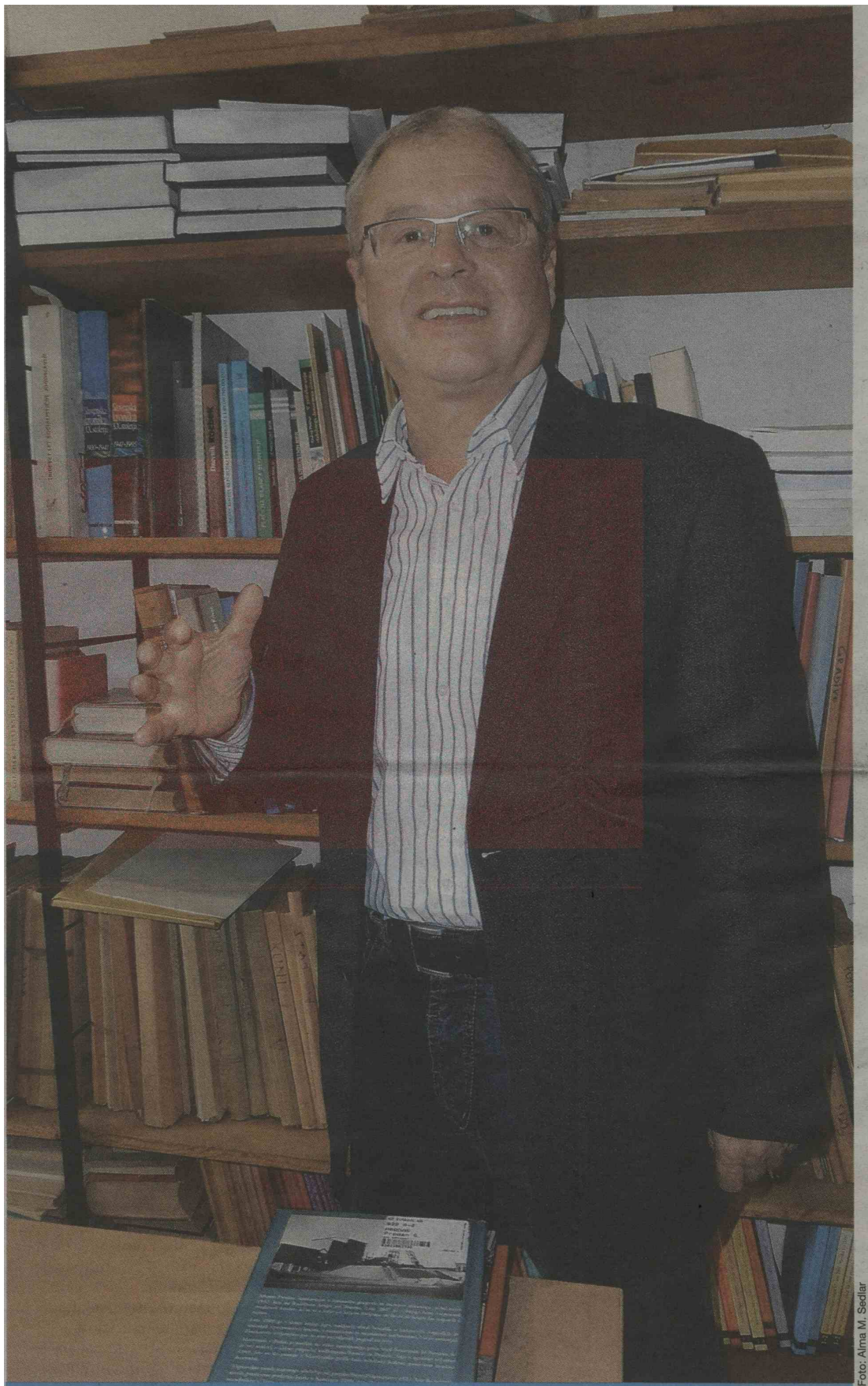
Page: 18

Reach: 53000

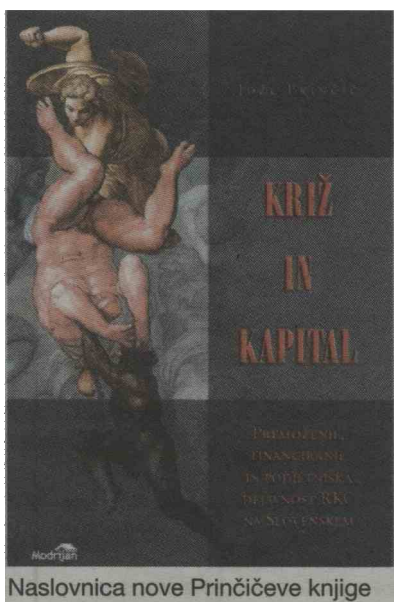
Country: SLOVENIA

Size: 2953 cm2

7 / 8

Jože Princič: "Novi papež je šele na začetku svojega pontifikata. Nekaj vrlim je že pokazal: ustanovil je nekaj komisij, zamenjal nekaj medijsko najbolj napadanih kardinalov, obsodil prevlado kapitala in povečevanje revščine v svetu. Pokazal je tudi, da zna sam sprejeti pomembne odločitve. Ob tem pa se je vsem glavnim problemom izognil, pušča jih ob strani."

Naslovnica nove Prinčičeve knjige

“Za socialistično oblast je bila sprejemljiva le gospodarsko šibka in premoženjsko revna cerkev, ki bo materialno tako odvisna od pomoči države, da jo bo slednja lahko 'držala v strahu, da bo izgubila še tisto, kar ji je ostalo, če se ne bo držala pravil'.”

“Obdobje t.i. gospodarske tranzicije je bilo polno pravnih praznin, finančne nediscipline in slabega nadzora ter nenačelnih političnih kompromisov, kar so bili idealni pogoji za problematično podjetništvo. In RKC ali, bolje rečeno, mariborska nadškofija se tej skušnjavi ni mogla upreti.”

“Kot je zapisal v eni od svojih razprav Janez Juhant, je moderni liberalizem s svojim nastopom v 19. stoletju RKC porinil v nerešljivo dilemo. V problem razmejitev med svetnim in duhovnim. To je z drugimi besedami pomenilo, da jo je po eni strani silil v neprestano krepitev svojega sistema, da je lahko 'pariral' in tekmoval z nosilci novih družbenih odnosov. Po drugi strani pa jo je 'svet moderne' pri svoji temeljni nalogi - oznanjenju vere v skrivnostnega boga, ki ni s tega sveta - silil, da je krepila svojo obrambno držo do njegovih pojavnih oblik.”